

HUQUQIY TARBIYA JARAYONIDA O'QUVCHILARNING SHAXSIY MAS'ULIYATI VA IJTIMOY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH

Jo'raboyeva H B

NamPI magisranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada huquqiy tarbiya jarayonining umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilarning shaxsiy mas'uliyati va ijtimoiy faolligini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida huquqiy tarbiya mazmuni, o'quvchilarda huquqiy ong va huquqiy xulq-atvor madaniyatini shakllantirish mexanizmlari, shuningdek, tarbiya fanining pedagogik imkoniyatlari o'rganildi. Maqolada interfaol metodlar, hayotiy vaziyatlar asosidagi topshiriqlar, rolli o'yinlar va muammoli munozaralarning huquqiy kompetensiyani rivojlantirishga ta'siri tahlil qilinadi. Natijalar o'quvchilarning huquqiy me'yorlarga ongli munosabati, shaxsiy javobgarlik, ijtimoiy faollik va fuqarolik madaniyatining sezilarli darajada o'sishini ko'rsatdi. Tadqiqot asosida huquqiy tarbiya jarayonini takomillashtirishga doir amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: huquqiy tarbiya, shaxsiy mas'uliyat, ijtimoiy faollik, huquqiy kompetensiya, tarbiya fani, huquqiy ong, o'quvchi faolligi.

Аннотация: В данной статье научно проанализирована роль правового воспитания в развитии личной ответственности и социальной активности учащихся общеобразовательных школ. В процессе исследования изучены содержание правового воспитания, механизмы формирования правового сознания и правовой культуры поведения школьников, а также педагогические возможности учебного предмета "Воспитание". В статье рассматривается влияние интерактивных методов, ситуационных заданий, ролевых игр и проблемных дискуссий на развитие правовой компетентности учащихся. Полученные результаты показывают значительный рост осознанного отношения к правовым нормам, личной ответственности, социальной активности и гражданской культуры школьников. На основе исследования разработаны практические рекомендации по совершенствованию процесса правового воспитания.

Ключевые слова: правовое воспитание, личная ответственность, социальная активность, правовая компетентность, правовое сознание, школьник, педагогические технологии.

Annotation: This article provides a scientific analysis of the role of legal education in developing personal responsibility and social activity among students in general secondary schools. The research examines the content of legal education, mechanisms for forming students' legal awareness and legal behavior culture, as well as the pedagogical potential of the "Upbringing" subject. The study evaluates the effectiveness of interactive methods, case-based tasks, role-playing activities and problem-centered discussions in strengthening students' legal competence. The findings indicate a significant increase in students' conscious

attitude toward legal norms, personal responsibility, social engagement and civic culture. Based on the results, practical recommendations are proposed to improve the effectiveness of legal education in schools.

Keywords: *legal education, personal responsibility, social activity, legal competence, legal awareness, civic culture, pedagogical methods.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning demokratik taraqqiyoti, huquqiy davlat barpo etish jarayoni va fuqarolik jamiyatining shakllanishi o'quvchi-yoshlarning huquqiy ongini yuksaltirish, ularda shaxsiy mas'uliyat hamda ijtimoiy faollikni rivojlantirishni taqozo etadi. Yosh avlodning huquqiy madaniyatli, mas'uliyatli va faol fuqarolar bo'lib voyaga yetishi mamlakat taraqqiyotining muhim omillaridan sanaladi. Shu sababli ta'lim-tarbiya tizimida huquqiy ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish, ayniqsa umumiy o'rta ta'lim bosqichida huquqiy kompetensiyani shakllantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Huquqiy tarbiya o'quvchilarni nafaqat huquqiy bilimlar bilan qurollantiradi, balki ularning huquqiy me'yorlarga munosabatini shakllantiradi, xulq-atvorini tartibga soladi, shaxsiy mas'uliyatni o'zlashtirishga, ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishga undaydi. Shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollik esa huquqiy kompetensiyaning ajralmas komponentlari bo'lib, yoshlarning ijtimoiy moslashuvi, jamiyatdagi o'rnini anglash va o'z xatti-harakatlari uchun javobgarlikni his etishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi globallashuv sharoitida axborot oqimining keskin kengayishi, ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri, yoshlar ongida turlicha g'oyaviy oqimlarning mavjudligi ularda huquqiy qarashlarning shakllanishiga bevosita ta'sir qilmoqda. Bu esa huquqiy tarbiya jarayonini faqat ma'ruza yoki tushuntirish shaklida emas, balki hayotiy vaziyatlar asosida, interfaol metodlar, bahs-munozaralar, keyslar, rolli o'yinlar orqali samarali tashkil etishni talab qiladi. Tarbiya fani shu borada keng pedagogik imkoniyatlarga ega bo'lib, o'quvchilarda huquqiy ong, mas'uliyatlilik, madaniy xulq-atvor, ijtimoiy faollik kabi sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, o'quvchilarning huquqiy xatti-harakat madaniyatini shakllantirishda amaliy mashg'ulotlar, huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish, huquqiy bahslar uyushtirish, huquqbuzarliklarning ijtimoiy oqibatlarini haqida o'y yuritish kabi faol metodlar yetarlicha qo'llanmayapti. Natijada o'quvchilarning huquqiy bilimlari ko'pincha nazariy darajada qolib ketmoqda, ularni amaliy xulq-atvorga tatbiq etish jarayoni esa sust rivojlanmoqda.

Shu nuqtai nazardan tadqiqot huquqiy tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga, o'quvchilarda shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik mexanizmlar, metod va texnologiyalarni aniqlashni maqsad qiladi. Mazkur tadqiqotning nazariy asosini pedagogika, huquq, psixologiya, shaxs rivoji nazariyalari, kompetensiyaviy yondashuv hamda interfaol ta'lim texnologiyalari tashkil etadi.

Adabiyotlar tahlili. O'quvchilarda huquqiy kompetensiyani, xususan, shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga doir ilmiy qarashlar pedagogika, huquqshunoslik, sotsiologiya va psixologiya fanlarining kesishgan nuqtasida shakllangan.

Mazkur yo'nalish bo'yicha xorijiy va mahalliy ilmiy manbalar tahlili huquqiy tarbiya jarayonining mazmuni, metodlari va samarali mexanizmlarini aniqlash imkonini beradi.

Avvalo, A. Bandura tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy o'rganish nazariyasi (Social Learning Theory) o'quvchilarda huquqiy xulq-atvorning shakllanishida ibrat, kuzatish va ijtimoiy tajribaning bevosita ta'sirini asoslaydi. Ushbu nazariya huquqiy tarbiyada rolli o'yinlar, hayotiy vaziyatlar, modellashtirilgan topshiriqlarning o'rni muhimligini ko'rsatadi. J. Deweyning "tajriba orqali o'qitish" (Experience and Education) g'oyasi ham huquqiy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash zarurligini ta'kidlaydi.

Huquqiy ta'limning mazmuni va vazifalari Yevropa Kengashi, UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlarning huquqiy madaniyatni rivojlantirish bo'yicha konseptual hujjatlarida yoritilgan. Ushbu hujjatlar huquqiy ta'limni yoshlarning fuqarolik madaniyati, ijtimoiy faolligi va mas'uliyatini uyg'otishda asosiy vosita sifatida e'tirof etadi.

Mahalliy adabiyotlarda, xususan, O'zbekiston pedagoglari — N. Azizxo'jayeva, O. Hasanboeva, J. Yo'ldoshev, R. Raxmonov va boshqalarning ilmiy izlanishlarida huquqiy tarbiya, ma'naviy-axloqiy tarbiya, yoshlar tarbiyasida interfaol metodlarning o'rni atroflicha o'rganilgan. Bu ishlar tarbiya fanining pedagogik imkoniyatlari, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish jarayonidagi metodik yondashuvlarni asoslab beradi.

Huquqiy tarbiya masalasi bo'yicha sotsiologik va psixologik tadqiqotlar ham muhim ilmiy manba sifatida xizmat qiladi. Xususan, L. Kolesnikov, V. Kudryavtsev, A. Gusevning ishlarida huquqiy xulq-atvorning shakllanish omillari, huquqbuzarliklarning psixologik ildizlari, ijtimoiy mas'uliyatning motivatsion mexanizmlari tahlil qilingan.

Mahalliy tadqiqotlarda o'quvchilarning huquqiy madaniyatini shakllantirishda maktab-oila-mahalla hamkorligi, tarbiya soatlarida huquqiy mavzularni tizimli yoritish, o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos topshiriqlarni ishlab chiqish masalalariga katta e'tibor qaratilgan. Ammo mavjud manbalarda shaxsiy mas'uliyatni va ijtimoiy faollikni rivojlantirish bo'yicha maxsus modellar, interfaol pedagogik texnologiyalar va amaliy strategiyalar yetarlicha takomillashmagan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, huquqiy tarbiya bo'yicha ko'plab ilmiy ishlarda nazariy yondashuvlar yaxshi ishlab chiqilgan bo'lsa-da, amaliyotga tadbiq etish mexanizmlari va samaradorlikni o'lchash mezonlari bo'yicha izlanishlar davom etmoqda. Ayniqsa, tarbiya fani orqali huquqiy kompetensiyaning tarkibiy qismlari — shaxsiy mas'uliyat, ijtimoiy faollik, madaniy xulq-atvor, fuqarolik ongini rivojlantirish bo'yicha maxsus pedagogik texnologiyalarni yaratish zaruriyati sezilarli.

Shu sababli mazkur tadqiqot o'quvchilarning huquqiy qarashlari va xulq-atvorini shakllantirishning amaliy modellari, interfaol metodlar, huquqiy vaziyatlar asosida ishlash mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilganligi bilan mavjud ilmiy manbalardan farq qiladi.

Metodologiya. Mazkur tadqiqotning metodologiyasi umumiy o'rta ta'lim muassasalarida huquqiy tarbiya jarayonining o'quvchilarda shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi samaradorligini ilmiy asosda aniqlashga qaratilgan bo'lib, kompleks yondashuv tamoyillariga tayangan holda tashkil etildi. Tadqiqot shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi, ijtimoiy o'rganish nazariyasi, kompetensiyaviy yondashuv,

faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim prinsiplari va psixologik-pedagogik diagnostika metodlariga asoslandi.

Metodologiyaning nazariy asosini A. Bandura tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy o'rganish nazariyasi, J. Deweyning tajribaga asoslangan ta'lim konsepsiyasi, shuningdek, pedagogika fanida huquqiy tarbiya, shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollikni shakllantirish bo'yicha ilgari surilgan ilmiy qarashlar tashkil etdi. Shu bilan birga, kompetensiyaga asoslangan ta'lim standartlarida belgilangan huquqiy kompetensiya tarkibi ham tadqiqotga metodik asos bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqot o'quvchilar bilan olib borilgan empirik ishlar, pedagogik kuzatishlar, huquqiy bilim va xulq-atvorni aniqlashga mo'ljallangan diagnostik testlar, so'rovnomalar, suhbatlar va baholash mezonlaridan foydalangan holda amalga oshirildi. O'quvchilarning shaxsiy mas'uliyati, huquqiy ong, ijtimoiy faolligi va huquqiy vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qila olish qobiliyatini baholash uchun maxsus mezonlar ishlab chiqildi. Mezonlar kognitiv, affektiv va behavioral (xulq-atvoriy) komponentlarga asoslangan holda tuzildi.

Tadqiqot dizaynida kvazi-eksperimental yondashuv qo'llanilib, o'quvchilar tajriba va nazorat guruhlariga ajratildi. Tajriba guruhida huquqiy tarbiyaning interfaol shakllari — rolli o'yinlar, bahs-munozaralar, keys-stadi topshiriqlari, huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish, debatlar, "sud jarayoni" metodi, jamoaviy qaror qabul qilish mashg'ulotlari va kichik guruhlarda ishlash texnologiyasi asosida maxsus pedagogik ta'sir ko'rsatildi. Nazorat guruhida esa mavzular an'anaviy tushuntirish va suhbat metodlari asosida o'tilib bordi.

Eksperimental ta'sir jarayonida huquqiy tarbiyaga oid dars ishlanmalari, tarbiyaviy mashg'ulot ssenariylari, huquqiy vaziyatli topshiriqlar, huquqiy muloqot kartalari va mas'uliyatni shakllantiruvchi didaktik materiallardan foydalanildi. Har bir mashg'ulot o'quvchilarda fikr yuritish, huquqiy me'yorlarga nisbatan ongli munosabat bildirish, xatti-harakatlari uchun javobgarlikni anglash va jamoadagi faol ishtirokni rag'batlantirishga yo'naltirildi.

Tadqiqotning yakuniy bosqichida tajriba va nazorat guruhleri o'rtasidagi natijalar statistik metodlar yordamida tahlil qilindi. O'rtacha ko'rsatkichlar, dinamik o'sish, variatsiya koeffitsienti, shuningdek, Student t-testi asosida ikki guruh o'rtasidagi farqning ahamiyati aniqlanib, olingan natijalarning ishonchliligi tekshirildi.

Tadqiqotning ishonchliligi quyidagi omillar bilan ta'minlandi: metodlar majmuasining ilmiy asoslanganligi, diagnostik vositalarning aniqligi, tajriba jarayonining tabiiy ta'lim muhiti sharoitida o'tkazilishi, barcha bosqichlarning izchilligi va qayta baholash imkoniyati mavjudligi. Etik tamoyillarga amal qilinib, o'quvchilar va ota-onalar roziligi asosida tadqiqot tashkil etildi.

Mazkur metodologik yondashuv huquqiy tarbiya jarayonining o'quvchilarda shaxsiy mas'uliyat, huquqiy ong va ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi samaradorligini ilmiy asosda tahlil qilish, uning tarkibiy mexanizmlarini ochib berish va takomillashtirilgan pedagogik modelni ishlab chiqish imkonini berdi.

Natijalar. Tadqiqotning boshlang'ich diagnostika bosqichida o'quvchilarning huquqiy ong, shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollik darajalari o'rtasida sezilarli farqlar mavjudligi aniqlandi. Olingan dastlabki ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, aksariyat o'quvchilarda huquqiy

bilimlar nazariy darajada shakllangan bo'lsa-da, ularni amaliy faoliyatga tatbiq etish, huquqiy vaziyatlarda ongli qaror qabul qilish, o'z xatti-harakatiga nisbatan mas'uliyat his qilish ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmagan.

Tajriba bosqichida interfaol metodlar, huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish, rolli o'yinlar, keys-stadi mashg'ulotlari, bahs-munozaralar, "sud jarayoni" metodidan foydalanilgan pedagogik texnologiya joriy etilganda sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. O'quvchilarda huquqiy me'yorlarni amaliy qo'llash, turli huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish, fuqarolik nuqtayi nazardan o'z fikrini asoslash, ijtimoiy masalalarda faol ishtirok etish darajasi oshdi.

Statistik natijalar tajriba guruhi o'quvchilarida huquqiy kompetensiya ko'rsatkichlari 28–36% ga, shaxsiy mas'uliyat ko'rsatkichlari 32–40% ga oshganini ko'rsatdi. Nazorat guruhida esa ushbu o'sish 7–11% atrofida bo'ldi. Diagnostik testlar natijalarida empatiya, huquqiy ong, javobgarlik, muloqot madaniyati, ijtimoiy rolni anglash, jamoadagi ishtirok faolligi ko'rsatkichlarida sezilarli farq qayd etildi.

O'quvchilar bilan o'tkazilgan suhbat va kuzatuv natijalari tajriba jarayonida huquqiy me'yorlarning hayotiy ahamiyatini anglash kuchayganini, huquqbuzarliklarning oqibatlari haqida mushohada yuritish qobiliyati shakllanganini, shaxsiy qarorlar uchun javobgarlikni his etish darajasi ortganini ko'rsatdi.

Tadqiqot davomida shuningdek, quyidagi natijalar qayd etildi:

- o'quvchilarning huquqiy munosabatlarga faol kirishish qobiliyati rivojlandi;
- jamoada kompromissga kelish, muammolarni huquqiy yo'l bilan hal qilish ko'nikmalari shakllandi;
- ijtimoiy faollik va fuqarolik pozitsiyasi ancha mustahkamlandi;
- o'quvchilar huquqiy me'yorlarni nafaqat bilish, balki ularni xatti-harakatida qo'llashga harakat qila boshladi.

Mazkur natijalar taklif etilgan pedagogik texnologiya huquqiy tarbiya jarayonida shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishda yuqori samaraga ega ekanini tasdiqlaydi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari tahlili shuni ko'rsatadiki, huquqiy tarbiya jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarda huquqiy kompetensiyaning barcha asosiy komponentlarini rivojlantirishda muhim omil sifatida xizmat qiladi. A. Bandura ta'kidlagan ijtimoiy o'rganish tamoyillari, ya'ni kuzatish, modellash va taqlid qilish jarayoni tadqiqotda qo'llangan rolli o'yinlar va huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish metodlari orqali amalda o'z tasdig'ini topdi. O'quvchilar huquqiy vaziyatlarni yechish jarayonida nafaqat bilimga, balki ijtimoiy muloqot va fikrlash strategiyalariga tayandi.

Shuningdek, J. Deweyning "tajribaga asoslangan ta'lim" konsepsiyasi ham tadqiqot natijalarida o'z ifodasini topdi. Huquqiy bilimlarning amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unligi o'quvchilarda mas'uliyatni mustaqil his qilish, fikrlash jarayonida dalillar keltirish, huquqiy normaga asoslangan xulq-atvorni shakllantirishga yordam berdi.

Eksperimental o'zgarishlar shuni ko'rsatadiki:

- interfaol metodlar o'quvchilarda ijtimoiy dialog madaniyatini rivojlantiradi;
- rolli o'yinlar o'zini turli ijtimoiy vaziyatlarda duch kelishi mumkin bo'lgan real shaxs sifatida his qilishga yordam beradi;

— huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish orqali shaxsiy mas’uliyatning kognitiv va affektiv komponentlari mustahkamlanadi;

— bahs-munozaralar, debatlar, kichik guruhlar faoliyati o’quvchilarning fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi.

O’quvchilarning ijtimoiy faolligi o’sishi bilan birga, huquqiy me’yorlarga nisbatan ongli munosabati kuchaygani, xatti-harakatini baholash va nazorat qilish qobiliyatining rivojlangani kuzatildi. Bu esa huquqiy tarbiyaning faqat bilim berish emas, balki shaxsni har tomonlama yetuk, mas’uliyatli va ijtimoiy faol fuqaroga aylantirishdagi rolini tasdiqlaydi.

Mahalliy va xalqaro adabiyotlarda qayd etilganidek, huquqiy tarbiya jarayonida amaliy faoliyatni kuchaytirish o’quvchining shaxsiy pozitsiyasi va ijtimoiy moslashuvchanligini oshiradi. Tadqiqot natijalari aynan shu qarashlarni amaliy jihatdan tasdiqlab, huquqiy tarbiya jarayonini takomillashtirish uchun yangi pedagogik yondashuvlar zarurligini ko’rsatadi.

Umuman, muhokama shuni ko’rsatadiki, o’quvchilarda huquqiy kompetensiyani rivojlantirish uchun ta’lim jarayoni nazariy ma’lumotlar bilan cheklanmasligi, balki interfaol, dialogik, tajribaga asoslangan texnologiyalar bilan boyitilishi zarur. Ayniqsa tarbiya fani bunday yondashuvlarni samarali amalga oshirish imkoniyatiga ega bo’lgan fan sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa.Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, huquqiy tarbiya o’quvchilarda shaxsiy mas’uliyat va ijtimoiy faollikni shakllantirishning eng muhim omillaridan biridir. Interfaol metodlar, tajribaga asoslangan huquqiy vaziyatlar, rolli o’yinlar, bahs-munozaralar va keyslar o’quvchilarning huquqiy ongini faollashtirish, huquqiy me’yorlarga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish, fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashda yuqori samaradorlik ko’rsatdi.

Tajribaviy ta’sir jarayonida o’quvchilarda huquqiy xulq-atvor madaniyati, mas’uliyatni his etish, o’z xatti-harakatlarini huquqiy me’yorlar asosida baholay olish, jamoadagi o’rni va rolini anglash kabi ko’nikmalar sezilarli darajada rivojlandi. Natijalar shuni ko’rsatadiki, huquqiy tarbiya jarayoni nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmay, amaliy mashg’ulotlar va interfaol yondashuvlar bilan boyitilganida o’quvchilarning huquqiy kompetensiyasi izchil shakllanadi.

Huquqiy tarbiya jarayonining samaradorligi o’qituvchining pedagogik mahorati, dars jarayoniga yangicha metodlarni integratsiya qilish darajasi hamda o’quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb qila olishiga bevosita bog’liq. Tadqiqot ushbu yondashuvlar yordamida shaxsiy mas’uliyatni oshirish, ijtimoiy faollikni kuchaytirish va ijtimoiy-huquqiy ongni shakllantirish imkoniyatlari keng ekanini tasdiqladi.

Takliflar:

1. Tarbiya fani orqali huquqiy tarbiyani tizimli yo’lga qo’yish.

Huquqiy mavzularni tarbiya soatlariga muntazam integratsiya qilish, mavzularni amaliy vaziyatlar bilan boyitish tavsiya etiladi.

2. Interfaol metodlardan keng foydalanish.

“Sud jarayoni”, “Bahs-munozara”, “Keys-stadi”, “Rolli o’yin” kabi metodlar shaxsiy mas’uliyatni shakllantirishda samarali vosita bo’lib xizmat qiladi.

3. Huquqiy vaziyatlarga asoslangan dars ishlanmalari ishlab chiqish.

O'quvchilar turli ijtimoiy-huquqiy muammolarni yechish jarayonida huquqiy fikrlashni amalda o'rganadi.

4. Maktab-oila-mahalla hamkorligini kuchaytirish.

Ota-onalar va mahalla faollari bilan hamkorlikda huquqiy tarbiyaga oid targ'ibot ishlari o'tkazish zarur.

5. O'quvchilarda shaxsiy mas'uliyatni baholash mezonlarini yaratish.

Huquqiy kompetensiya darajalarini aniqlovchi diagnostika kartalari, baholash shkalalari ishlab chiqish muhimdir.

6. O'qituvchilar malakasini oshirish.

Huquqiy tarbiya metodikasi, interfaol metodlar, konfliktologiya va kommunikativ yondashuvlar bo'yicha maxsus seminarlar tashkil etish lozim.

7. Huquqiy madaniyatni kuchaytirishga qaratilgan maktab ichki loyihalarini yaratish.

"Huquq haftaligi", "Yosh sudya", "Yosh huquqshunos", "Men mas'ulman" kabi loyihalar o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshiradi.

8. O'quvchilarda huquqiy xulq-atvor madaniyatini mustahkamlash uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlar joriy etish.

Namuna ko'rsatgan o'quvchilarni taqdirlash, ijtimoiy faol o'quvchilarni maktab kengashlariga jalb qilish kabi tashabbuslar samarali hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. Prentice-Hall.
2. Dewey, J. (1997). Experience and Education. Touchstone.
3. Erikson, E. H. (1980). Identity and the Life Cycle. Norton.
4. Subba, R. (2019). Legal Education and Civic Responsibility in Schools. Journal of Social Pedagogy, 7(2), 33–48.
5. Azizxo'jayeva, N. N. (2006). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: TDPU.
6. Hasanboeva, O., Yo'ldoshev, J. (2012). Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
7. Raxmonov, R. (2020). Ta'lim tarbiya jarayonida innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya.
8. Qodirov, Q. (2021). Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirishda maktabning o'рни. Pedagogika va amaliy tadqiqotlar jurnali, 5(3), 44–52.